

Ігор КОЛЯДА, Юрій ЯКУЩЕНКО
Андрій КОРОЛЬКО, Марія САНКОВИЧ

ТЕСТОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ
(Історія України, 8 клас)
Тести з однією правильною відповіддю

Ігор Коляда,
доктор історичних наук, професор
Юрій Якущенко,
(м. Київ)
Андрій Королько,
кандидат історичних наук, доцент,
Марія Санкович,
вчитель-методист, Яблуницький ЗЗСО I-III ст.
(Івано – Франківська обл.)

ТЕСТОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

(Історія України, 8 клас)

Тести з однією правильною відповіддю

1. З'ясуйте, про яку подію йде мова в уривку з художнього твору.

«...Тим часом турецький паша, що командував ... довідався вже, які гості зближаються і приготовивсь до оборони. Усю свою силу, якою розпоряджався, поставив на валах. Поставили тут гармати, хоч паша сам не вірив, щоб можна тут боронитись. Видав приказ, щоб військо, уступаючи, схоронилось на замку. Туди позношено багато харчів. Цей замок уважав він за нездобутий і тут зможе видержати довшу облогу, поки не наспіє підмога. ...Всі вони вважали козаків за грабіжників і своїх ворогів. Одні невольники молились по тюрмах і базарних магазинах за побіду християнського війська, котре висвободить їх з неволі...».

А) Взяття Кафи.
Б) Взяття Синопу.
В) Взяття Корсуня.
Г) Облога Перекопу.

Правильна відповідь: Взяття Кафи.

2. З'ясуйте, про яку подію йде мова в уривку з художнього твору.

«...Не смерть прийшла до них, а явилася Мати Божа. Зійшла з неба по райдузі, стала на краю трясовини та й простелила по кривавому баговинні свою покрову білосніжну, і доки осліплені нападники очі протирали, триста відчайдухів перебралися по ній на берег, щоб з новими силами стати на оборону землі отчої і не раз ще здобути перемогу...».

А) Битва під Берестечком.
Б) Битва під Корсунем.
В) Битва під Пилявцями.
Г) Битва під Жовтими Водами.

Правильна відповідь: Битва під Берестечком.

3. З'ясуйте, про яку подію йде мова в уривку з художнього твору.

«...Аби ви самі собі обрали господаря з чотирьох, які пропонують нам поміч... – голос

гетьмана, хриплий, ніби втомлений і відчаєний. Вичекавши він продовжує: – Перший султан турецький, який многожди через послів своїх кликав нас до себе... Другий – хан кримський, третій – король польський, четвертий – православний великий самодержець, котрого ми ось уже шість років безперервно молимо... А тепер – кого хочете вибирайте!.. Цар турецький есть бусурман: усім відомо, як утискує він православних греків і скільки нашої крові пролив. Кримський хан – також бусурман, котрого ми поневолі собі в дружбу прийняли... А православний государ, цар російський, з нами одної благочестивої віри. Зжалившись над нами, над нашими шестирічними молитвами, тепер милостиво до нас прихилив своє серце. І прислав до нас своїх наближених людей з царською милістю свосю... Окрім його царської руки, благотишнійшого пристанища не знайдемо...».

А) Переяславська рада 1659 р.

Б) Віленське перемир'я 1656 р.

В) Білоцерківський мирний договір 1651 р.

Г) Гадяцький трактат 1658 р.

Правильна відповідь: Переяславська рада 1659 р.

4. З'ясуйте, про яку подію йде мова в уривку з художнього твору.

«...Так, він прийняв запрошення князя Трубецького і поїхав до Переяслава. І тільки тут відчув, чого варта «ласка» воєвода! Князь повівся з ним, гетьманом, наче з власним холопом! Нечисленну українську делегацію оточив збройною силою, мало не пов'язав козацьких старшин. Залякав – і примусив присягати на присланих із Москви умовах. Тяжка московська рука. І мені, гетьману Георгію, з полковниками і сотниками і з всякими урядовими людьми бути під царською високою рукою навіки невідступним і служити йому вірно. І на всякого його, государева, ворога стояти без всякої зради. А до польського, турецького і кримського і до всіляких інших государів – не приставати... І по цій своїй обіцянці бути мені у государя свого і у його нащадків у підданстві навіки невідступно, якоже аз обіцяхуся...».

А) Підписання Переяславських статей 1659 р.

Б) Переяславські угоди 1654 р.

В) Віленське перемир'я 1656 р.

Г) Слободищенський трактат 1660 р.

Правильна відповідь: Підписання Переяславських статей 1659 р.

5. З'ясуйте, про яку подію йде мова в уривку з художнього твору.

«...Розкрив очі – перед ним стояв Сапіга. Мокрий, захльосканий, радісний. Нашвидку обтер вуса, гукнув на все шатро: Скоріше прокидайтеся, ваша ясновельможність! Вікторія! Хмельниченко прохає миру разом зі своїми розбишаками! Дрімоту зігнало в одну мить. Потоцький від несподіванки вирячив очі. Як? Грізне козацьке військо, що так його побоювався, саме, без бою, добровільно припиняє з ним війну і прохає миру? Не інакше як сам Господь допомагає полякам...».

А) Чудново-Слободищенська кампанія 1660 р.

Б) Конотопська битва 1658 р.

В) Дрежипольська битва 1655 р.

Г) Облога Чигирина 1677 року

Правильна відповідь: Чудново-Слободищенська кампанія 1660 р.

6. З'ясуйте, в якому році відбулася подія, про яку подію йде мова в уривку з художнього твору.

«...А час йшов. Ляхи намовляли кримську орду напасти на Україну, підмовляли й цісаря. Тоді Богдан, не питаючись в царя, завів переговори з трансільванським князем Ракочієм. З початку ... Україна постановила умову з Швецією та Трансільванією розділити Польщу між собою. Ракочій вступив з військом в Польщу. Богдан послав йому до помочі козацькі полки. Чутка про це дійшла в Москву вже тоді, як Ракочій йшов на Варшаву...».

А) 1657 р.

Б) 1655 р.

В) 1654 р.

Г) 1648 р.

Правильна відповідь: 1657 р.

7. З'ясуйте, в якому році відбулася подія, про яку подію йде мова в уривку з художнього твору.

«...Протопоп Прохор, високий, огрядний чоловік з чорною, смолистою бородою, яку пронизали білі нитки срібної сивини, величаво пливе до амвона. Дяки подають йому чиновницьку книгу, привезену послами з Москви. В ній мають бути зараз пороблені записи присяги керівників козацьких на вірність цареві та і його держави...».

А) 1654 р.
Б) 1656 р.
В) 1659 р.
Г) 1653 р.

Правильна відповідь: 1654 р.

8. З'ясуйте, в якому році відбулася подія, про яку подію йде мова в уривку з художнього твору.

«...Лунали в гетьманському домі, в гетьманському дворі голосіння, а далі скорботна процесія розтяглася від гетьманського двору, від Чигирина до Суботова майже на вісім верст, де й поховали гетьмана в ним же збудованій домовій еллінській церкві...».

А) 1657 р.
Б) 1659 р.
В) 1664 р.
Г) 1689 р.

Правильна відповідь: 1657 р.

9. З'ясуйте, в якому році відбулася подія, про яку подію йде мова в уривку з художнього твору.

«...У Бзині, біля Білої Церкви, зібралася нова рада, така ж розвихрена, гамірна й шабльована, як і в Германівці. Вона проголосила гетьманом Юрія Хмельницького, й Виговський, поступаючись посланій до нього депутації, передав через свого брата Данила булаву та бунчук Юрію Хмельницькому...».

А) 1659 р.
Б) 1657 р.
В) 1656 р.
Г) 1648 р.

Правильна відповідь: 1659 р.

10. З'ясуйте, в якому році відбулася подія, про яку подію йде мова в уривку з художнього твору.

«...Звістка про присягу, вчинену у Варшаві, досягла царя і його бояр. На Україну одна за одною пішли царські грамоти. Козаків і селян закликали не коритися гетьману і його старшинам, а єднатися з воєводами і виступати проти Виговського. ... Тим часом головний воєвода князь Олексій Трубецькой зібрав велике військо і виступив з Путивля. Взяв в облогу першу українську фортецю Конотоп...».

А) 1659 р.
Б) 1658 р.
В) 1654 р.
Г) 1653 р.

Правильна відповідь: 1659 р.

11. З'ясуйте про кого йде мова в уривку з художнього твору.

«...Не годиться він для праці: слабкий і недужий. Вся сила його – в імені. Бо не простого роду той невільник – молодший син Богдана Хмельницького, гетьмана України! Син, що розтринькав батьківську славу. Але ще не виповнилася чаша його ганьби, ще все попереду. І він сам про те ще не знає...».

А) Юрія Хмельницького.
Б) Івана Виговського.
В) Павла Тетерю.
Г) Івана Сірка.

Правильна відповідь: Юрій Хмельницький.

12. З'ясуйте ім'я гетьмана, про кого йде мова в уривку з художнього твору.

«...у Києві, на Подолі,, у власній багатій господі умер суворий гетьман Війська запорозького... Київські міщани, яким дався взнаки норов гетьмана, не знали, чи радіти їм зараз, чи плакати: умер деспот, який з ничтожнішого приводу кидав на плаху козака і міщанина, – і оборонець Києва від уніатської сваволі; вірний слуга королеві Сигизмунду – і козацький старший, який зміцнив і збільшив реєстрове військо; дука, який ненавидів простий люд, – і меценат, що на про-

світу не шкодував грошей; непопулярний у широких козацьких колах зарозумілий пан – і хоробрий воїн, чиї подвиги дивували світ. Умер чоловік, про якого одним словом не скажеш, хороший він чи поганий, благо приніс народові чи саме горе…».

А) Петро Конашевич-Сагайдачний.

Б) Богдан Хмельницький.

В) Юрій Хмельницький.

Г) Іван Виговський.

Правильна відповідь: Петро Конашевич-Сагайдачний.

ТЕСТИ НА ПОСЛІДОВНІСТЬ

1. Установіть послідовність суспільно-політичних подій, описаних в уривках з художньої літератури.

А	*«…Погода була гарна, і море спокійне. Вислані на стежі судна, котрі плили великим колесом, ніде не запримітили ворога. У Синопі, до котрого підплили під вечір, нікому і не снилося про те, що так близько стоїть небажаний гість. Синоп – це велике торговельне турецьке місто, стоїть у близьких відносинах з Кафою і Царгородом. Тут вже знали про набіг козаків на Кафу. їх це заспокоїло, що козаки вдоволяться Кафою і попливуть собі геть. Козаки увійшли у город вночі, не стрічаючи жодного опору. …»*
Б	*«… – На Жовтій Воді ми теперка. Так зветься оцей ручай. Він до Малого Інгульця біжить. – Наставляє долоню над очима - сонце вже падало прямо на хвильки річечки й робило її бурштиново-прозорою... Але хто там, по той бік, у степу, за тими горбами отаборився? – Пане Стефане, та то ж запорожці! – щосили гукає Чечель радо, немовби побачив давніх приятелів. …»*
В	*«…Слава-а-а!.. Слава гетьману Богдану! Слава Хмелю! Хмельницькому слава! Вершник торкнув острогами коня і поїхав униз. Був двадцять третій день місяця грудня року 1648. Від Золотих воріт добрі коні несли просторі сани, у яких сиділи єрусалимський патріарх Паїсій та митрополит Силь-вестрКосов. …»*
Г	*«…Переяслав... Січень... Від самого ранку били в котли і барабани. З усіх вулиць Переяслава до соборної церкви Успенія стікається люд. Під ногами бадьоро поскрипує морозець. Він молодить щоки і білим сріблом осідає на вусах, бровах, віях, підкидає вогню до блиску очей. Веселий гомін і перегук дзвенить у повітрі!...»*

2. Установіть послідовність суспільно-політичних подій, описаних в уривках з художньої літератури.

А	*«…Невольники, дізнавшись, усіх повбивали, пошарпали на куски своїх дозорців, розбивали двері, ламали на собі кайдани і вибігали на вулицю з чим попало. Козаки забирали їх на збірне місце, тут були козацькі старшини, котрі роз-давали між них зброю, хто був до цього здалий, і формували зараз сотні та посилали у бій... Сагайдачний поїхав у город з своїм штабом, оточений цілою ватагою розсильних козаків. Усюди лежали труни побитих людей. З домів, з базарів забирали всяке добро і вносили па визначене місце. Сагайдачного всюди вітали Радісними окликами. «Слава Сагайдачному!» Невольники ставали перед ним навколішки і підносили угору руку. Тиснулись до нього, хапали за стремена, цілували в ноги…»*
Б	*«…Від самого ранку на площі били в котли і барабани. До півдня вона була вщерть заповнена людом. Уже один одному добряче піддають під ребра, аби комусь вивільнити місце. Уже нема куди ступити. Попереду сидять посли: від Польщі – старий лис Петровній Ласка, від кримського хана і Порти – Сеферкази-ага. Їм відведені тут почесні місця, в першому ряду кола навпроти старшини. Вони вже все знають... Знають, що їхня місія й цього разу не вдалася, але мусять сповнювати свій обов'язок до кінця: адже від них їхні володарі мають дістати найповніші відомості про те, що відбулося тут. І вони уважно спостерігають за усім. Он уже стали на свої місця всі полковники козацькі – переяславський, брацлавський, черкаський, білоцерківський, ніжинський, київський, чернігівський. А ще за мить – і всі побачили, як, величаво розвіваючись, проплив над головами гетьманський бунчук: то вже Богдан Хмельницький з генеральною старшиною – писарем, обозним, осавулом – виходить до козацького кола. З ними і поважні посланці від російського царя. Ото у золотисто-парчевій шубі на соболях боярин Василій Бутурлін, поряд – у багатому вбранні окольничий Іван Олфер'єв і дяк Ларіон Лопухін…»*
В	*«…Цар послав своїх комісарів в Вільно, щоб постанови та мир з Польщею. Богдан, довідавшись про це, послав в Вільну і своїх посланців, щоб вони встоювали за права України. Але московські комісари не пустили їх в намет на раду і самі постановили мир з Польщею ... По цьому трактатові Польща була повинна після смерті Яна-Казиміра обібрати собі за короля царя Олексія Михайловича, а цар обіцяв воювати з шведами, своїми переднішими спільниками, і обороняти од їх Польщу, ніби вже своє царство. Богданових посланців не пустили на раду в намет і сказали їм, що Хмельницький та козаки – піддані, а через те вони не сміють подавати голос там, де про їх долю говорять посланці монархів. Козацькі посланці вернулись в Чигирин до гетьмана…»*

Г	*«...Йому, Юрію, цар вказав ясно: ти, гетьмане, мій слуга, мій підданок. Твою долю віднині вирішують у Москві. Тепер він, гетьман, мусить слати козацькі полки за першим наказом царя всюди, куди тому заманеться, зате сам не сміє нікого воювати без царського указу. Тепер московські залоги стануть у всі великі українські міста: Переяслав, Ніжин, Чернігів, Брацлав, Умань. Лише Чигирин вдалося відстояти від домагань воєводи...»*

3. Установіть послідовність суспільно-політичних подій, описаних в уривках з художньої літератури.

А	*«...Ми хочемо, щоб і цар-самодержець заприсягся нам у своїй вірності. Аби не зламав ніколи свого слова й не видав Війська Запорозького й України польському королеві... А ще хочемо, боярине, щоб наші завойовані вільності не порушувались ніколи. Хто був шляхтич, козак чи міщанин, хто мав які маєтності – по тому й бути. А хто працював як посполитий, тому й залишатися в тому стані! І щоб старшину наш цар жалував землями й угіддями, разом із людьми, які там живуть. . Без такої присяги наша умова неправдива. ... В Московській державі віддавна й понині лише піддані дають присягу великому цареві, – подивився кожному у вічі, осміхнувся лагідно. Голос у нього оксамитово-м'який, вкрадливо-повчальний. – А того ніколи не було – і не буде! – щоб за великого самодержця присягали його піддані. І тобі, гетьмане, говорити про це непристойно. Всякий підданий має дати клятву й вірити своєму государеві. А він за вас буде турбуватися, боронити від недругів. Вільностей ваших і маєтностей не стане віднімати...»*
Б	*«...В середу 27 серпня довбиші знов вдарили на раду. Знов зібралась ради в гетьманському дворі. Рада знов викликала Виговського і просила його взяти булаву на той час, поки Юрій скінчить науки і дійде до повного зросту. ... Тоді Виговський, ніби знехотя, присилуваний волею ради, згодився взяти часово булаву. Рада крикнула радісно. Цей крик неначе воскресив Виговського. Він весь задрижав на радощах. Тоді Виговський. сказав: – Як же мені прийдеться підписуватись, доки Хмельниченко буде вчитись в Києві, доки він стане станів ним чоловіком? Тоді з гурту вихопивсь якийсь прихильник Виговського і промовив: – Нехай пан Виговський підписується так: "Іван Виговський, гетьман на той час, Війська Запорозького", бо коли в його будуть клейноди, то правдивим гетьманом буде він...»*
В	*«...Наступного дня угода була підписана. Україна, що тепер іменувалася Великим князівством Руським, вступала у федеративний зв'язок з Польщею і Литвою як рівноправний партнер. Вся влада на її терені мала належати гетьману, який обирався на все життя Радою виборних депутатів і затверджувався королем. Межі держави визначалися землями Київського, Чернігівського і Брацлавського воєводств, так як колись було ухвалено Зборівським трактатом. Гетьман ставав сенатором і київським воєводою. Козацька старшина і українська шляхта отримували права польської шляхти. В межах князівства скасовувалася унія, всі раніше захоплені храми належало повернути православним. Не було забуте про освіту: малося заснувати університет, колегіуми, гімназії...»*
Г	*«...Відступі Сурмачі – гасло! Всі до мосту! – подав команду воєвода. – Стрільці – кру-у-гом! Але шляху назад вже не було: весь луг вкрився водою! Спочатку загрузла армата, за нею вози, потім почали провалюватися у трясовину коні. А наостанку і піщі не змогли адирати з багна свої чоботи. Даремно князь періщив батони своїх менших, даремно лаяв по матері козаків і татар – все його військо загрузло в болоті. І тоді з навколишніх горбів загриміли гармати...Гармаші били точно, на вибір – поспішати було нікуди. Трубецькой спостерігав битву у зорову трубу. Побачивши, що Пожарський опинився у скруті, звелів меншому воєводі, Куракіну, вийти з драгунами на поміч. Але воєвода зміг дійти лише до берега Соснівки – далі простягнулася водяна гладінь, посеред якої де-не-де борсалися останні осередки конаючого війська...»*

ТЕСТИ НА ВІДПОВІДНІСТЬ

1. Установіть відповідність між гетьманом та уривком з художньої літератури.

1	*Байда Вишневецький*	*А*	*«...Ой крикнув цар на свої гайдуки: Візьміть ... добре в руки. Візьміть ... ізв'яжіте, На гак ребром зачепіте!» Ой висить ... та й не день, не два, Не одну нічку та й не годиночку; Ой висить ... та й гадає, Та на свого цюруспоглядає,Та на свого цюру молодого І на свого коня вороного...»*
2	*Петро Конашевич-Сагайдачний*	*Б*	*«...Цілий город перемінився в одно палаюче море, у пекло. ... навіть не виходив на берег. Від моря приказав пильно сторожити, щоб не попасти у матню. Такої легкої побіди ніхто не надіявся. Усі признавали, що це треба приписати талантові і щастю ... Усі, почавши від такого бувалого козака, як Іван Іскра, до останнього, дивилися на ... з великою пошаною, з пієтизмом. Всі свято вірили, що де ... отаманує, там козаки мусять побідити. Такого ватажка не можна не слухатися. ... відніс велику побіду не лише над турками. Він побідив душу козацтва, яка покорилась його талантові і стала відтепер сліпим внаряддям у його лицарських, умілих руках...»*
3	*Богдан Хмельницький*	*В*	*«...козаків до сходу сонця пробуджає, І стиха словами промовляє:. "Ей, козаки, діти, друзі, молодці! Прошу я вас, добре дбайте, Од снаустаивайте, Руський очинаш читайте, На лядські табори наїжджайте, Лядські табори на три часті розбивайте, Ляхів, мостивих панів, упень рубайте, Кров їх лядську у полі з жовтим піском мішайте. Віри своєї християнської у поругу вічні часи не подайте!" Оттогді-то козаки, друзі, молодці, добре дбали, Од сна уставали, Руський очинаш читали, На лядськії табори наїжджали, Лядські табори на три часті розбивали, Ляхів, мостивих панів, упень рубали, Кров їх лядську у полі з жовтим піском мішали, Віри своєї християнської у поругу вічні часи не подали...»*
4	*Іван Виговський*	*Г*	*«...Взявши гетьманську булаву, ... зараз поїхав в Гадяч і викопав з землі закопаний гетьманом Богданом в Гадяцькому замкові великий скарб, цілий мільйонталярів. ... вважав на цей скарб як на козацький, скарбовий, а не за власний, Богданів. Цей скарб ... задумав тратити для своїх замірів, щоб одділити Україну од Москви і оддати в підданство польському королеві; думав за Богданові таляри найняти орду, найняти в свій Чигиринський полк німців і ходачковихшляхтичів для своєї особистої оборони...»*
		Д	*«...От ви самі кажете, панове товариство, чого ... у нас стоїть, – говорив кошовий далі. – А коли між нами є такий лицар, що веде військо до слави, то не годиться, щоб я, недостойний, носив булаву кошового отамана славного низового Запорозького війська? Ні, панове. Я дякую вам за честь, що її дотепер з вашою волею ношу; та ось я її зараз складаю у ваші руки. Я не можу носити булави над головою ... бо я повинен його слухатися, не він мене. І, ось я піддаю думку, щоб зараз на моє місце вибрали ви нашим кошовим...»*

2. Установіть відповідність між гетьманом та уривком з художньої літератури.

1	*Байда Вишневецький*	*А*	*«...Але князь ..., плював на трон турецький,на погрози царські й палаци ханські. Йому випала доля-клопіт: від темної сили захищати хлопа, боронити рідну землю від орди та іншої біди. Вороги з його спини спускали пояси, реготали: - Без пояса, ..., штани свої носи! Вороги на гак його тіло кидали, четвертували, рубали, шматували... Але князь ... не став турецьким. Слава!.. Слава лицарю князю-козакові!...»*

2	Петро Конашевич-Сагайдачний	Б	«...Панове отамання, славне низове козацьке лицарство! Не буду вам говорити про славний Кафський похід, бо я там не був і походом сим почванитись не можу. Хай вам краще розкажуть про се товариші ... Скажу вам хіба, що привезено з Кафи таку велику здобичу, якої наша Січ ще не бачила, і привезено дванадцять тисяч визволених християнських невольників із різних народів:. Ми всі пам'ятаємо, як воно сталося. Хто упорядкував і вишколив наше військо? ... Хто роздивився шлях у Кафу? Він теж. Хто розбив Кафу, зруйнував Синоп, перехитрив турків, втікаючи на Азовське море і перевів військо такими нетрями, де ще козацька нога не ставала? Хто опісля пішов на виручку товаришам у Крим і привів усіх назад цілих і здорових?...»
3	Богдан Хмельницький	В	«...Татарські мурзи справді бенкетували з козацтвом і присягалися у вірності. А татарський хроніст Гаджа Мегмет Сенаї у своїх записах іменував ... "прекрасним вождем наддніпрянського козацтва, левом з добрим іменем, людиною надзвичайної хоробрості серед тих хоробрих людей, що в своїх церквах мають дзвони...". Народ український торжествував – уся окупаційна польська армія на українській землі була знищена в Корсуньській битві...»
4	Юрій Хмельницький	Г	«...Лежить в землі моя гординя й слава... Одружений з короною Тимко, Який би дав Україні порфиру... Зоставсь лиш син нездатний і слабий, Що не здола й піднять моїх замірів... Куди йому Вкраїну захистить!...»
		Д	«...Пізнаєш мене, ...? У моїй редуті знайшов ти серед лютої степової зими певний захист. Там твоє життя врятовано. Там ти був моїм учнем і навчився козацького норову, з-під моєї руки вийшов ти справжнім козаком. Там тобі передсказав і випророчив о. Наливайко, що тебе не мине булава кошового, і оце я дожив тієї радісної хвилі, що се пророцтво здійснилося. Не ставай сторчаком проти провидіння божого і бери сей тягар, а що носитимеш його на славу нашого лицарського товариства, я певний...»

3. Установіть відповідність між гетьманом та уривком з художньої літератури.

1	Петро Конашевич-Сагайдачний	А	«...Умирав гетьман довго і тяжко. Під Хотином, де він, додавши слави собі, запорожцям та молодому польському королевичу Владиславу, виграв останню свою битву з турками, його було смертельно поранено. Відтоді цілих півроку мучився і конав. Ні заморські лікарі, ні молитви богоявленських ревних ченців та мирських братчиків во здравіє брата-ктитора не допомагали...»
2	Богдан Хмельницький	Б	«.... Булава гетьманська лежала край столу, я скинув її на підлогу. – Не тримаюся за сю булаву, пане Смяровський, – мовив до посла. – На першу вість про вибір Казимира відпоящу шаблю, і лук відложу, і належну покору йому віддам. Якби ж королем став не Казимир, якому я хочу служити і кров за гідність його проливати, то пішов би просто на Краків і, взявши в скарбниці корону, дав би тому, кому б знав...»
3	Юрій Хмельницький	В	«...Зважте на останнє моє прохання, – вів далі гетьман. – Оберіте собі ватага за мого життя, котрому зміг би повідати державні таємниці і надати корисні поради в управлінні військом і державою. Час маємо зараз вельми складний...Та ось підвівся Тетеря: – Панове! Ось він сидить, єдинокровний Богданів син, наш молодий гетьманич! Певен я, що він гідно успадкує це високе місце...»
4	Іван Виговський	Г	«...Ой велике й небезпечне діло задумала моя голова! – думав гетьман, ламаючи руки так, що аж пальці лущали. – І треба хапатись з цим ділом, бо Юрась вийде з академії і візьме од мене гетьманську булаву. Пориває всю мою душу не на північ, а туди, на захід, до Польщі, до Європи. Там для мене сяє сонце, а північ неначе заслонена чорними хмарами. Король надарить мене маєтностями, селами, лісами; річкоюполлється золото з Варшави».

		Д	*«...В той час, як Польщу забирала Москва й шведи, Богдан вступив з козацьким військом в Галичину вкупі з московським військомпід приводом Бутурліна. В Богдана була думка забрати південні польські провінції, заселені українським народом, і довести до кінця визволення усього українського народу од Польщі. Карпатські русини, гуцули піднялись і пішли загонами по Галичині, били й грабували польських панів. Богдан підступив під Львів і обложив його звідусіль....»*

4. Установіть відповідність між подією та уривком з художнього твору.

1	*Битва на Жовтих Водах*	А	*«...Але чому це слідом за ними назирці ідуть козаки? Вони не стріляють і не доганяють їх. Отак нависли над спинами і йдуть... Спинилися відступаючі – спинилися й козаки. Ось попереду яр. Чечель сказав: Княжий Байрак. Значить, на сім кілометрів уже відійшли від Жовтих Вод. Спустилися вниз і застряли: всі переходи завалені деревами, камінням... На дні яру розлився ручай - земля перетворилися на болото. І тут на голови посипався дощ стріл – татари! Ось воно...»*
2	*Битва під Корсунем*	Б	*«...польсько-шляхетські війська почали відступати чотирикутним табором. Провідник, перебіглий козак Самійло Зарудний, вказував дорогу – на Богуслав, через Горохову Діброву, до Корсуня степом, навпростець...Гаряча спека гнітила закутих у залізні лати польських лицарів. Тяжко дихали коні, тягнучи в центрі рухомого табору гармати й навантажені панським добром ридвани. Наступного дня військо почало поволі спускатись у долину – і раптом град куль та стріл посипався на голови, немовби з неба....»*
3	*Урочистий в'їзд Б.Хмельницькогодо Києва*	В	*«...Він усміхнувся. Вчора увесь день в мастку Мужиловського пили його здоров'я старшина і козаки, пили за перемогу, за повалення короля і хана, за загибель султана турецького. Старенький патріарх щось говорив до нього кволим голосом, але він нічого не міг розібрати через той нескінченний прибій вигуків, що котився над юрбою киян, над козацькими лавами. Біля Золотих воріт сани мусили спинитися. Війт, райці та речники цехів київських стрічали його з хлібом-сіллю...»*
4	*Битва під Пилявцями*	Г	*«...А вельможне панство дедалі сміливішало. Забуло і Жовті Води, і Корсунь... Хизувались один поперед другим. Вершники гарцювали на ставних конях – луки при сідлах із срібла, мережані узорами чепраки, позолочені стремена, шаблі зі срібною насічкою, підбиті дорогими хутрами оксамитові кунтуші; з перекошених шапок, опушених соболями, спадають довгі китиці, усипані коштовними камінцями; багаті мечі зі срібними чи золотими руків'ями... А тоді усе покотилося під навальним світанковим: "Слава-а-а!" На гребельці через Пилявку полягли сендомирський і мінський полки, за ними наклали головами інші, що кинулись, було, рятуватися через річечку. Добре поорали пани списами земельку українську, а прапорами своїми прикрили рани її....»*
		Д	*«...Народе вільний, аж тепер ти – віл. Моя поразка зветься Берестечком. На Київ наступає Радзивілл. Я вже не я. Мене вже улелекали. Уже рука не вдержить булави. Куди умерти?! З пекла та й до пекла? Гармат нема. Пропали корогви. Дев'ятосил, знемігся я потрошку. Іржe мій кінь у дикій лободі. Немає війська. Всі – у розпорошку. Один в біді... Один – як на воді. Оце тобі супряга з бусурманом. Хіба я гетьман? Всипище глупот. Так дався оморочити оманам! ...»*

5. Установіть відповідність між подією та уривком з художнього твору.

1	*Переяславська угода 1649 р.*	А	*«...Даленіє Переяслав – батько козацький, киває здаля своїми зеленими і золотими банями, припорошеним снігом. А по степах козацькі роз'їзди раз по раз виринають, немов з-під землі. Чи ба! Он із самого Переяслава виїхав на конях чималий загін. І труби гудуть, і барабани б'ють. Червона корогва гетьманська і*

1	Переяславська угода 1649 р.	А	*бунчук розвівається. Кого ж це пан гетьман так велично стрічає? ... Комісари від Речі Посполитої! Брацлавський воєвода Адам Кисіль, пан Смяровський, і секретар Мясковський.. Бачиш, тепер ми вже не хлопи, як до рівних, послів шлють! Що то силу свою показали, перед силою спину гнуть навіть зухвалі. – Дарунків привезли – он цілі сани! – додає інший верхівець. – Усі тепер дарунки шлють до нас – і волохи, й угри... – загомоніли козаки. Загриміли військові труби і барабани – на площі запанувала тиша. Брацлавський воєвода, кремезний, але вже літами пом'ятий дідисько, вийшов у коло. За крок від нього став ловчий Кшетовський, врочисто тримає на таці булаву, обсипану бірюзою. Поряд із ним – київський скарбник Кульчинський підносить угору королівського прапора. На червоному полотнищі тріпоче білий орел і напис: Ioannes Casimirius Rex – новий польський король Ян Казимир II, що заступив померлого брата свого Владислава IV, надсилав козакам військові клейноди як спосіб до замирення...»*
2	Битва під Берестечком	Б	*«...Народе вільний, аж тепер ти – віл. Моя поразка зветься ... На Київ наступає Радзивілл. Я вже не я. Мене вже улелекали. Уже рука не вдержить булави. Куди умерти?! З пекла та й до пекла? Гармат нема. Пропали корогви. Дев'ятосил, знемігся я потрошку. Іржe мій кінь у дикій лободі. Немає війська. Всі – у розпорошку. Один в біді... Один – як на воді. Оце тобі супряга з бусурманом. Хіба я гетьман? Всипище глупот. Так дався оморочити оманам!...»*
3	Переяславська рада 1654 р.	В	*«...Іскра натягує тугіше шапку, на широкі темні брови. Поглядом прикипає до обличчя гетьманового. Воно суворе, бліде... Обвислі щоки, гіркі зморшки уже не розправлялись на крутому чолі. Очі, немов чорні порожнини, не видячи дивляться то кудись у себе, то в далеч, глибоко занурені у щось невидиме й тяжке. Не по собі стає Іскрі. Горло йому перехоплює щем, під серце підкочується гаряча хвиля. Знає Іскра: гетьман ще оплакує свого сина Тимофія... Щойно схоронив у Чигирині... свою надію, свого улюбленця й спадкоємця своєї справи... "Нема Тимоша!" – немов чує Іскра крик у згаслих очах Богданових. Не повернувся з молдавського походу... А тут – ця рада... Невелика група старшин... Третина поляків, може, а справу вирішувати треба за всю Україну – за Лівобережну і Правобережну, за міста й містечка...»*
4	Віленське перемир'я	Г	*«...Ясновельможний гетьмане! Пропало військо Запорозьке! загине Україна! Нема нам помочіні од кого. Ми навіть не знаємо докладно, яку умову поставили уповноситенівід царя московські бояри з ляськими комісарами. Царські посланці не пустили нас і в посольський намет. Навіть не допускали нас близько до намету, неначе собак до Божої церкви. А ляхи сказали нам по щирій совісті, що вони постановили таку умову з царем, щоб Україна з Запорозьким військом знов була під Польщею... А як військо Запорозьке з усією Україною не буде покорятись ляхам, то цар буде помагати ляхам своїм військом і битиме військо Запорозьке. Загинемо ми! загине Україна! ... Один Богдан не похилив голови.*
		Д	*«...Так, він прийняв запрошення князя Трубецького і поїхав до Переяслава. І тільки тут відчув, чого варта «ласка» воєвода! Князь повівся з ним, гетьманом, наче з власним холопом! Нечисленну українську делегацію оточив збройною силою, мало не пов'язав козацьких старшин. Залякав – і примусив присягати на присланих із Москви умовах. Тяжка московська рука. І мені, гетьману Георгію, з полковниками і сотниками і з всякими урядовими людьми бути під царською високою рукою навіки невідступним і служити йому вірно...».*